

Faksimil

Donald Broady & Gunnar Åsén, "Reserapport från Europa",
Medaljen, vol. I, nr 2 1980, pp. 7–11

Rapport från en resa till och vistelse i Berlin i maj 1980 med främsta syfte att ta del av Dieter Kerbs kunnande och botanisera i den gigantiska samlingen av litteratur och dokument om teckningsämnets historia i hans våning på Schillerstraße

Publikationen *Medaljen* var ett synnerligen internt organ för Forskningsgruppen för läroplansteori och kulturreproduktion (kallad FOLK-gruppen) vid Lärarhögskolan i Stockholm.

Reserapport från Europa
Medaljens utsända medarbetare

Mitt under den tio dagar långa klasskampen i Sverige förra månaden lyckades två av folkgruppens medlemmar lista sig ut ur det avspärrade riket för ett studiebesök i Berlin. Resan var lärorik och förde oss ytterligare några fjät närmare forskningsfronten. Bl a samlade vi in följande datamängd, redovisad i tabellen nedan; skattningarna har skett med en nyutvecklade metod (SMAK-LÖK-metoden) vilken innefattar ett avancerat sammanvägningsförfarande utifrån ett ansevärt antal observationstillfällen:

Skattning		Kvalitativt omdöme
xxxx	Schultheiss	bra
xx	Schlösser Alt	ganska bra, mörk
x	Münchner Weizenbier	med citron, - barbariskt
xxxx	Kornenberger	bra
xx	Dortmunder Union	något menlös men passabel
xxxx	Charlottenburger	bra
xxx	Kindl	besk, ganska bra
xxx	Budweisser	Sånt dom håller tillgodo med i Staterna

Men vi ska inte presentera fler hårddata. Studieresan var av den modernare sorten vars syfte snarare var att bidra till ökad förståelse för den kontinentala tankevärlden. Det första mötet med Kontinenten var Köpenhamns tivoli en fredagskväll med god middag och øl och irish coffee samt en låda cerutter. Gunnar som är mer idrottsintresserad än Donald provade dessutom de flesta spelautomaterna.

Så till tåget vidare mot Berlin. Efter övertalning hade vi på Köpenhamns huvudbangård lyckats tillskansa oss en sovplatsbiljett, den sista. Till denna biljett fanns dock ingen motsvarande sovvagn på tåget, visade det sig. Det är väl det där med kartan och terängen som Ulf brukar prata om, tänkte vi när vi innan tågets avgång i Köpenhamn blev hänvisade hit och dit i tåget, till olika vagnar som inte fanns eller till imaginära kojplatser i vagnar som fanns. Tåget var bemannat med konduktörer av skilda nationaliteter, var och en med sin karta och sin egen tolkning av vagnsiffran på vår sovplatsbiljett. Själva tyckte vi det kanske stod 191 på den, men i den vagnen mötte oss en rysk

konduktör, sammanbiten och svår att övertala till några oegentligheter, det märktes. Han liknade en kapten i röda armén och hävdade bestämt att den danska nian på vår biljett var en sju och föste ut oss på perongen igen. Vi sökte upp vagn 171 som inte existerade men mötte en dansk konduktör i en helt annan vagn som var vänlig som danskar brukar och sa åt oss att slå oss ner var vi ville. Det gjorde vi och blev bortkörda av en atypisk dansk konduktör som beordrade oss bakåt i tåget, till en vagn bortanför vår gamle vän Röda Armén. Men den gubben gick inte, sa Röda Armén och spärrade vägen för oss och tog om hand Donalds biljett och försvann. Till all lycka fanns i samma kupé en man som talade ryska (det var det enda språk Röda Armén tycktes vilja tala) och därtill sån skandinaviska vi antar att man får lära sig på spionskolan i Moskva. För vår räkning lyckades denne hjälpsamme herre spåra upp Röda Armén samt Donalds biljett, och dessutom fråga om det möjligen fanns två sovplatser till oss. Röda Armén lät meddela att han skulle tänka på saken och försvann igen, vavid en underhuggare i vagnen började släpa fram täcken och lakan ur gömslen i vagnens innandömenoch reda en extra bädd i en ledig sovkupé. När han var färdig och stolt betraktade resultatet och sträckte överlakanet som man får lära sig som rekryt i Sverige (så att en tioöring ska studsas en halvmeter om den släpps från en meters höjd) återvände den bistre Röda Armen som nu fattat sitt beslut: vi skulle inte få sova i hans vagn. Medan hantlangaren rev upp sängen föste Röda Armén iväg oss. Högst motvilligt återlämnade han efter påstötningar på en lång rad språk Donalds biljett, som visade sig inte vara Donalds utan en enkel till Moskva. Med den rätta biljetten i näven flydde vi så till sist till den ände av tåget där danska konduktörer härskade. Dessa hänvisade oss till några kupéer med enstaka lediga sittplatser.

I den kupé vi valde satt bl a en skrangelt bent ung man med ovanligt god sömn. Gunnar satt med hans huvud och högra armbåge i mellangärdet och Donald satt på hans fötter till långt in i DDR; han spred nämligen ut sina extremiteter till alla platserna runtomkring och var omöjlig att väcka. Först i Warnemünde i DDR vaknade han sedan den östtyske passkontrollören ruskat honom på ett sätt som vi hämmade svenskar inte hade tordats. ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ Den skrangelt bente samlade ihop armar och ben och öppnade ögonen och halade i stället för passet upp en frimärksstor biljett ur

jeansjackan. Han skulle ha klivit av i en av Köpenhamns södra förorter. Men nu var han utsövd och log glatt när han fördes av tåget av en skara uniformerade östtyska militärer (eller om det var konduktörer).

Aterstod i kupén Gunnar och Donald samt ett äkta par från Filipinerna. Mannen hette Voltaire i förnamn och snarkade. De var på sedvanlig Europa-semester, berättade frun, hade tänkt åka till Sverige men där var ju klasskamp för ögonblicket så de for till Västberlin i stället. Under natten fick vi då och då besök av uniformerat folk, och var gång vaknade Voltaire och sa reflexmässigt: "I'll pay", följt av "How much" och till sist "Do they take dollars?" Vi fick nämligen med jämna mellanrum besök av folk som för det mesta ville ha pengar, särskilt från Voltaire med maka som löst fel biljett och nu avkrävdes en massa pengar av den effektiva östtyska statsapparaten. Och vi skulle betala visum och annat. En av de uniformerade ville dock inte ha pengar, det var en blid dam som förhörde sig om huruvida vi hade kanoner (do you have any guns) i bagaget. Annars var det en mängd herrar, alla i lika välpressade uniformer, som sålde biljetter, tog biljetter, sålde visum, kontrollerade biljetter, återlämnade biljetter, kontrollerade visum - och vissa herrar med mössärmen ännu längre ned mot näsan övervakade de andra herrarna som sålde biljetter osv.

Äntligen Östberlin som såg ut som vi lärt oss i Det Bästa att det ser ut. Tåget skulle egentligen gått till Västberlin, men det var försenat och skulle vidare till Moskva så vi blev avfösta på perongen. Filipinerna såg sig om på de uniformerade herrarna i ridbyxor och stövlar och revolverar (Det Bästa läses nog på Filipinerna) och blev alltmer hysteriska medan vi förgäves försökte hitta något sätt att komma över till västsidan. ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ Dessa filipinerkunde inte ett ord tyska, så Gunnar som alltid är hjälpsam försökte lära dem att "Hur kommer man till Västberlin" heter "Wir wollen politische Asyl haben" på tyska. Så lyckades vi tappa bort filipinerna och själva finna den enda plats varigenom DDR-medborgarna kan ta sig till Västberlin. Där köade vi halva förmiddagen. Tre passkontroller efter varandra.

Några ord om resans mål, Diethart Kerbs bibliotek. Om Dietharts arbetsrum funnits på vår institution hade forskningssekreterarn krävt att det gjorts om till fyra konferensrum samt kontorslandskap för skrivpersonalen.

Dessutom fanns i hans paradvåning i gamla fina borgarkvarter vid Schillerstrasse tre andra stora rum fyllda från golv till tak med tidskrifter och böcker som han själv samlat. Där fanns säkert tretti eller fyrti pedagogiska encyklopedier, några hyllmeter Kerscheneiner, en halv vägg nationalsocialistisk pedagogisk litteratur (som är svåråtkomlig eftersom folk slängt bort den heller än att ha den ståendes i hyllorna) - kanske hundra hyllmeter nationalsocialistisk pedagogiklitteratur räknade vi ut. Allt hade Diethart köpt själv. Och pulat in i sin våning där det annars inte fanns stort mer än en säng och några skrivbord. Han påminde om "Eduard Fuchs, der Sammler und Historiker" som Walter Benjamin skrev en essä om - samlaren som socialkaraktär är fascinerande.

Diethart Kerbs var mycket gästfri och erbjöd oss sova invid ett av skrivborden, men vi gick ett par trappor ned i samma uppgång där "Pension Brin" fanns inrymt i en annan patriciervåning. Där fick vi nattlogi bland skulpterade skåp och kommoder och ett väldigt handfat av marmor.

I övrigt hade vi dock stor glädje av Dietharts gästfrihet. Han bjöd på grekisk Metaxa, tog oss till loppmarknaden och en grekisk restaurang. Och framförallt upplät han sina samlingar, lånade ut dörrnyckeln, och berättade om sitt eget och andras umgänge med pedagogikhistorien och särskilt teckningsämnets och konstpedagogikens historia: han kände till det mesta som gjorts i BRD, DDR, USA, Schweiz, Italien, England, Holland.

Så vi delade vår tid mellan Kerbs samlingar och de många förträffliga antikvariaten och bokhandlarna, i vilka vi införskaffade något litet av allt det Kerbs tipsade oss om. Och så satt vi förstas på caféer och jätte och kände oss som européer; särskilt på ett café vid Savigny Platz där man under skuggande bladverk blev serverad friterad camembert och chokladglass med ägglikör. Där skedde också en del av den inledningsvis redovisade datainsamlingen. Runt hörnet vid Savigny Platz fanns en suveränt välsorterad boklåda, och överhuvudtaget var kvarteren runt Kerbs våning på Schillerstrasse 10 fullsmockade med bokhandlar, och för att bringa lite ljus upp till Ultima Tule fyllde Donald en resväska,

en ryggsäck och två papplådor med böcker, samt diverse plastpåsar som läckte ut böcker under hemresan. Denna klarade vi annars galant, vana resenärer som vi blivit. I DDR väcktes vi av en av de välpressade uniformerna som kontrollerade passen, och en halvtimme senare av en annan som tog passen. Ytterligare en utövade DDR-Zoll-Kontrolle och frågade vad slags bagage vi medförde. Gunnar var ännu halvsovande och lät meddela att vi medförde "Bücher und ein Syschrein". Uniformen tog några snabba steg in i kupén, "Was ist das?", och granskade syskrinet Gunnar inköpt på loppmarknaden som present åt sin maka. Ein Syschrein, vidhöll Gunnar och somnade om. I Sverige var tullarna inte mindre misstänksamma, de vandrade runt i kupén med sina kriterior och satte hieroglyfer på våra bägge papplådor, ryggen, resväskan och plastkassarna och när vi påstod att allt innehöll böcker frågade de hur lång tid vi varit bosatta i Berlin. Det hade ju inte varit så länge, men nog länge för att vi skulle känna oss som européer på väg norrut mot någon avlägsen utmark.

Schultheiss!

Donald & Gunnar

Reserapport från Kontinenten, Part two.

Knappt hemkommen från Berlin för Donald återigen som KROK-projektets representant ut i Europa, till Aalborg, inkvarterade sig på ett obskyrt hotell med biljard i bottenvåningen och damer i nätstrumpor i våningarna däröver, och pratade dagarna i sträck med danska kvalifikationsforskare. Dessa var inte längre några fjuniga Marx-läsare visade det sig, utan stadiga projektledare med bekymmer för hur som man ska utnyttja registerdata och göra designer och mjölka forskningsråden på pengar. -Tänk så tiden går. Där fanns också som hedersgäst prof Martin Baethge från SOFI-Göttingen som drivit mastodontiska kvalifikationsundersökningar i Förbundsrepubliken. Och där fanns de flesta danskar som sysslar med kvalifikationsforskning (Anders Mathiesen, John Houman Sørensen, Henning Salling Olesen, Eva Hultengren, Lauge Rasmussen, m fl m fl). Det är lustigt att i Sverige pratar man om samband utbildning/arbetsliv, men i andra länder undersöker man desamma.

Donald